

ЗДІЙСНЕННЯ МІСІЇ ПРОСВІТНИЦТВА СЕРЕД ДІТЕЙ У СФЕРІ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ: КРОК ДО АКТИВАЦІЇ ДНК-КОДУ КРЕАТИВНОЇ НАЦІЇ

Ольга Кулініч,

*доктор юридичних наук, доцент, професор кафедри інтелектуальної власності та інформаційного права Навчально-наукового інституту права Київського національного університету імені Тараса Шевченка
ID ORCID: 0000-0003-1337-8494*

У статті розглядаються питання здійснення просвітництва у сфері інтелектуальної власності серед аудиторії шкільного віку. Акцентується увага на доцільності розпочинати ознайомлення з інтелектуальною власністю, правами творця та сприяти набуттю компетентності інноваційності, креативності ще в рамках шкільної програми. Визначається місія та завдання просвітництва у сфері інтелектуальної власності. Розкриваються завдання просвітницької діяльності, що стосуються учасників просвітницьких заходів (дітей шкільного віку) та завдання просвітництва, вирішення яких матимуть соціальний ефект для держави та суспільства.

Ключові слова: інтелектуальна власність, творчість, просвітництво, права творця, комерціалізація, соціальний ефект, бренд держави

Актуальність. Інтелектуальна власність протягом багатьох століть виступає рушійною силою розвитку людства, креативні рішення є відповіддю на глобальні виклики, що постають перед ним. Для багатьох творчих особистостей інтелектуальна власність — це завжди про ідеї, інноваційні рішення та творчі досягнення, і звичайно, про нематеріальні та матеріальні цінності. Як саме можуть проявити себе творчі особистості, частково залежить від умов охорони та комерціалізації інтелектуальної власності, створених державою. Саме держава відповідальна за встановлення правил гри на ринку інтелектуальних творінь, за питання забезпечення механізму охорони інтелектуальної власності, за умови дотримання прав інтелектуальної власності в суспільстві.

Чи є інтелектуальна власність цінністю для держави, завжди можна ви-

значити, проаналізувавши, чи створені сприятливі умови для діяльності творців у суспільстві, чи досягнуто баланс між правом на творчість та правами суспільства на доступ до знань, результатів наукових розробок, творчих досліджень та інших результатів інтелектуальної діяльності. Побудова державної системи правової охорони, прийняття логічних і дієвих нормативно-правових актів у сфері охорони інтелектуальної власності та контроль за їх дотриманням — ці та безліч інших важливих питань розвитку ринку інтелектуальної власності, безумовно, повинні вирішуватися висококваліфікованими фахівцями. Для підготовки таких фахівців та створення в суспільстві умов для застосування встановлених державою правил гри у сфері інтелектуальної власності, безумовно, важливо створити систему безперервного навчання інтелектуальній

власності впродовж життя. Правова безграмотність, правовий нігілізм та інші негативні явища у нашій країні є перешкодою на шляху розвитку високотехнологічного суспільства майбутнього. Фактором перешкоджання цим негативним явищам задля побудови високоефективної та дієвої системи охорони інтелектуальної власності є саме просвітництво серед молодого покоління українців, у свідомості яких з дитинства повинні закладатися цінності інтелектуальної власності як непохитні та важливі для розвитку особистості, суспільства, держави.

Питання вдосконалення системи навчання інтелектуальній власності та впровадження заходів задля формування цінностей про інтелектуальну власність у школярів висвітлювалися в роботах відомих фахівців у галузі інтелектуальної власності. Серед наукових досліджень слід виділити праці таких учених як Ю. Л. Бошицький, І. Ф. Коваль, В. Е. Лунячек, О. П. Орлюк, О. І. Харитоновна, П. М. Цибульов та інші. Разом з тим, і донині відсутнє комплексне дослідження питань здійснення просвітництва у сфері інтелектуальної власності, досі не сформована концепція та програма здійснення просвітницьких та освітніх заходів для молодого покоління українців.

Метою цієї статті є визначення місії, завдань та соціального ефекту здійснення в Україні просвітництва серед дітей у сфері інтелектуальної власності.

Питання виховання та навчання, як у сфері інтелектуальної власності, так і в загальних сферах життєдіяльності, є взаємопов'язаними. Навчання дуже важливе, проте кожну людину людиною робить лише виховання. І саме тому просвітництво може використовуватися як первинний інструмент виховання для формування культури поведінки, зокрема й правової культури у сфері інтелектуальної власності, для прищеплення цінностей інтелектуальної власності з дитинства.

Ефективне просвітництво можливе за умови поєднання практичного досвіду та теоретичних знань у сфері охорони інтелектуальної власності, а вже після вирішення завдань просвітництва можна переходити до наступного найвищого рівня обізнаності: поглибленого навчання у сфері інтелектуальної власності.

Зобов'язання України в рамках міжнародних зобов'язань¹ щодо підвищення рівня обізнаності та культури у сфері інтелектуальної власності, прищеплення почуття поваги до інтелектуальної власності, поглиблення рівня знань пересічних осіб уже розкривалися в попередніх публікаціях.

На законодавчому рівні відсутнє визначення терміна «просвітництво», проте відповідна спроба закріплення цього поняття була здійснена шляхом підготовки проекту Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про культуру» (щодо просвітництва)» (реєстр. № 2857 від 15.05.2015 р.)², який

¹ Програма співробітництва між Міністерством економічного розвитку і торгівлі України та Всесвітньою організацією інтелектуальної власності на 2018–2019 роки від 06.10.2017 р. Верховна Рада України. Законодавство України. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/999_001-17#Text; Меморандум про взаєморозуміння між Міністерством розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України та Всесвітньою організацією інтелектуальної власності щодо створення Національного навчального центру інтелектуальної власності в Україні від 03.10.2019 р. Верховна Рада України. Законодавство України. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/999_001-19; Меморандум про взаєморозуміння між Міністерством економіки України та ВОІВ щодо співробітництва у сфері інтелектуальної власності від 05.10.2021 р. Верховна Рада України. Законодавство України. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/999_001-21.

² Проект Закону про внесення змін до Закону України «Про культуру» (щодо просвітництва) : проект Закону України № 2857 від 15.05.2015 р. Верховна Рада України. Законодавство України. URL : http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=45261.

згодом усе ж таки було повернуто авторів для доопрацювання. При цьому, як зазначено у Висновку Головного науково-експертного управління на вказаний проект закону³, просвітництво являє собою діяльність з організації та проведення освітніх, наукових та інших заходів, спрямовану на роз'яснення, популяризацію та поширення наукових знань та іншої суспільно значимої інформації в різних сферах суспільного життя. Отже, приймаючи за основу наведене визначення, зосередимо увагу на місії та завданні просвітницької роботи.

Сфера інтелектуальної власності насправді є однією з найважливіших серед тематик просвітництва, адже від творчості, винахідництва, дієвості впровадження інноваційних розробок залежить майбутнє всього людства. І навіть якщо людина не схильна до творчості, то її вкладом має бути повага до творчості та прав творців, їх сумлінне дотримання, а також відмова від придбання товарів, що вироблені з порушенням прав інтелектуальної власності — саме це сприятиме розвитку та стабілізації економічних відносин у країні. Отож упевнено можна сказати, що просвітництво у сфері інтелектуальної власності стосується кожного з нас.

Ще у 2006 році Європейським парламентом та Радою (ЄС)⁴ з урахуванням того, що «головна цінність Європи — люди», було визначено «основні компе-

тенції, які необхідні всім громадянам для особистої реалізації та розвитку, активного громадянського життя, соціальної єдності та можливості працевлаштування». Однією з восьми компетенцій є «обізнаність у сфері культури та вміння творчо самовиражатись». Не виникає жодних сумнівів у тому, що вміння творчо самовиражатись впливає на професійну діяльність, креативність прийняття рішень. З урахуванням зазначених рекомендацій в Україні у вимогах до обов'язкових результатів навчання⁵ закріплюються відповідні компетентності учнів та наскрізні вміння, зокрема інноваційність, культурну компетентність тощо⁶. Саме інноваційність, креативність як компетентності повинні бути властиві фахівцям різноманітних сфер життєдіяльності для забезпечення досягнення Цілей сталого розвитку, визначених Резолюцією Генеральної Асамблеї ООН⁷.

Важливо, щоб набуття цих навичок та вмінь відбувалося в рамках упровадження в систему шкільної освіти єдиної національної навчальної програми щодо інтелектуальної власності впродовж життя, за якої засвоєння знань відбувалося б системно, у межах інтегрованих уроків та/або відповідних курсів з окремих питань сфери інтелектуальної власності.

Питання доцільності розпочинати навчання інтелектуальній власності ще в системі шкільної освіти не викликає

³ Висновок Головного науково-експертного управління від 02.02.2016 р. щодо проекту Закону про внесення змін до Закону України «Про культуру (щодо просвітництва)» № 2857 від 15.05.2015 р. Верховна Рада України. Законодавство України. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_2?pf3516=2857&skl=9.

⁴ Про основні компетенції для навчання протягом усього життя: Рекомендація 2006/962/ЄС Європейського парламенту та Ради (ЄС) від 18.12.2006 р. Верховна Рада України. Законодавство України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_975#Text

⁵ Про деякі питання державних стандартів повної загальної середньої освіти: постанова Кабінету Міністрів України від 30.09.2020 р. № 898 Верховна Рада України. Законодавство України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/898-2020-%D0%BF#Text>.

⁶ Про повну загальну середню освіту: Закон України від 16.01.2020 № 463-IX. Верховна Рада України. Законодавство України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#Text>.

⁷ Перетворення нашого світу: Порядок денний у сфері сталого розвитку до 2030 року: Резолюція, прийнята Генеральною Асамблеєю ООН 25 вересня 2015 р. United Nations Development Programme. URL: <https://www.undp.org/uk/ukraine/publications/перетворення-нашого-світу-порядок-денний-у-сфері-сталого-розвитку-до-2030-року>.

ПОГЛЯД НАУКОВЦЯ

жодних сумнівів та знаходить підтвердження серед визнаних фахівців у сфері інтелектуальної власності у їхніх доповідях під час наукових обговорень, інтерв'ю, у власних авторських розробках. Так, Р. Марчант у 2019 році під час обговорення Національної стратегії інтелектуальної власності в Україні серед іншого звернув увагу на те, що важливо «забезпечити можливості для нового покоління новаторів і творців зрозуміти концепцію підприємництва, поваги до інтелектуальної власності і можливостей, які вони отримують за існування якісної системи». Він звернув увагу на те, що не всі молоді новатори мають стати юристами з інтелектуального права, але вони просто мусять знати, як це працює і як інтелектуальна власність впливає на їхню роботу⁸.

Науковець О. Орлюк неодноразово акцентувала увагу на важливості вже на рівні шкільної освіти закладати базове розуміння інтелектуальної власності⁹ шляхом «запровадження у шкільних програмах знань з основ інтелектуальної власності, аби діти змалку навчалися повазі до результатів інтелектуальної, творчої діяльності»¹⁰. Аналогічна позиція простежується й у висловлюваннях інших відомих практиків — фахівців у сфері інтелектуальної власності. Як звертає увагу М. Потоць-

кий, «очевидно, що охорона інтелектуальної власності починається з підвищення обізнаності та виховання правової культури в цій сфері, чіткого усвідомлення того, що використання результатів інтелектуальної праці без дозволу власника є порушенням закону. Тобто шанобливе ставлення до результатів чужої інтелектуальної праці має виховуватися з дитинства, зі школи. Відсутність достатньої просвітницької діяльності негативно впливає і на бізнес»¹¹. Як вважає М. Оргинська, «якщо ми хочемо розвиватися і прагнемо кращого для майбутніх поколінь, то повинні прищеплювати дітям повагу до інтелектуальної власності»¹².

Не можна не погодитися з висловленими позиціями, особливо з урахуванням того, що ці питання обговорюються в ході прийняття відповідних стратегій розвитку як сфери інтелектуальної власності, так і інноваційної. Низький рівень правової культури у сфері інтелектуальної та інноваційної діяльності, недостатні масштаби просвітницьких заходів та інформаційних кампаній про позитивні приклади перетворення ідеї на інноваційний продукт визначені й серед системи бар'єрів для інноваційної діяльності українських підприємств та є однією з проблем функціонування національної інноваційної екосистеми¹³. Викладене

⁸ Самаева Ю. Без реформування сфери інтелектуальної власності марно сподіватися на активний розвиток інновацій і технологій. «ZN.UA». Випуск № 11, 23 березня–29 березня 2019 р. URL: https://zn.ua/ukr/macrolevel/ron-marchant-intelektualna-vlasnist-ce-ne-prozakoni-ce-pro-rozvitok-ekonomiki-306349_.html.

⁹ Орлюк О. До розуміння інтелектуальної власності слід підходити уже на рівні шкільної освіти, якщо не раніше... ALUMNI. URL: <https://alumni.law.knu.ua/interviu/145-olena-orlyuk-do-rozuminnia-intelektualnoi-vlasnosti-slid-pidkhydyty-uzhe-na-rivni-shkilnoi-osvity-iakshcho-ne-ranishe>.

¹⁰ Орлюк О. П. Захист прав інтелектуальної власності в контексті європейської інтеграції Вісник Національної академії правових наук України. № 3 (86). 2016. С. 68. С. 58–74.

¹¹ Якуша В. Голова ІР комітету НААУ Микола Потоцький «Варто пам'ятати про цілі, яких ми прагнемо досягти, створюючи спеціалізований ІР суд» Закон і бізнес. В–12 (1518) 20.03.2021–26.03.2021. С. 8 (С. 1–10). Закон і бізнес. URL: <https://zib.com.ua/ua/147073.html>.

¹² Линдіна А. Керуючий партнер IPStyle Марія Оргинська «Поява ІР-суду зможе підняти рівень обізнаності та зацікавленості населення інтелектуальною власністю» Закон і бізнес. В–43 (1393) 27.10.2018–02.11.2018 С. 7 (1–11) Закон і бізнес. URL: <https://zib.com.ua/ua/135035-keruyuchiy-partner-patentno-yuridichnoi-kompanii-ipstyle-mar.html>.

¹³ Стратегія розвитку сфери інноваційної діяльності на період до 2030 року : розпорядження Кабінету Міністрів України від 10.07.2019 р. № 526-р Верховна Рада України. Законодавство України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/526-2019-%D1%80#Text>; Інноваційна Україна 2020: національна доповідь / за заг. ред. В. М. Гейця та ін.; НАН України. К., 2015. 336 с. С. 27.

підтверджує доцільність розроблення та впровадження національної програми навчання основам інтелектуальної власності впродовж життя, важливість якої вже розкривалася в одній з попередніх публікацій.

У процесі дослідження питань здійснення просвітництва у сфері інтелектуальної власності перш за все слід визначитися з ключовими моментами цієї теми, а саме: місія та завдання просвітництва, учасники просвітництва та інструменти, що застосовуються в ході проведення просвітницьких заходів.

Місією просвітництва у сфері інтелектуальної власності є підвищення рівня грамотності, культури поваги до творців та їхніх прав у суспільстві, ступеня обізнаності з питань інтелектуальної власності пересічних громадян. У межах цієї публікації суб'єктом, щодо якого здійснюються просвітницькі заходи, є діти. З урахуванням особливостей їхнього віку, інтересів, рівня розвитку та схильності до творчої діяльності різняться форми та інструменти просвітництва. Зазвичай просвітництво може здійснюватися в індивідуальній, колективній формі або задля невідомого кола осіб. Відповідні інструменти та зміст інформації відрізняються від зазначених раніше характеристик дитини. Ураховуючи важливість цього питання, слід вказати, що воно потребує розкриття в окремій публікації. Однак для його всебічного дослідження слід передусім визначитися із завданнями просвітництва у сфері інтелектуальної власності для обрання найбільш дієвих форм та інструментів.

З урахуванням визначення місії просвітництва можна умовно виділити завдання, на вирішення яких спрямовані форми та інструменти просвітницької діяльності.

По-перше, це завдання просвітницької діяльності, що стосуються окремих особистостей — учасників просвітницьких заходів, для яких вони здійснюються.

1. Розвиток креативності в особистості, а саме: привернення або посилення інтересу дитини до сфери творчості, науки та мистецтва, сприяння розвитку в неї здібностей до творчої діяльності та креативного мислення; надання відповіді на запитання: як створити так, щоб не як у всіх.

З метою вирішення поставленого завдання просвітницькі заходи важливо проводити під час уроків та дисциплін, що сприяють прояву творчості, тобто коли дитина виступає творцем і завдяки інформації з просвітницьких заходів знаходить для себе відповіді на ключові питання, пов'язані з оригінальністю, неповторністю та унікальністю саме її творінь, відмінності між оригінальними творіннями та їх копіями, стильовим наслідуванням. Завдяки просвітництву дитині стає зрозумілою необхідність здійснення творчого пошуку власного стилю для створення оригінальних творінь. І саме віра у власні творчі можливості спонукає до створення оригінальних творінь та є першим кроком прищеплення поваги до прав творців, адже впевненість у власних творчих можливостях може бути частково запорукою дотримання авторських прав та запобігатиме просявам академічної недоброчесності.

2. Прищеплення поваги до прав творців, до інтелектуальної власності.

Як розповісти дитині про права творця та важливість їх дотримання? Саме під час її творчості, адже в процесі створення оригінальних творінь дитині стають зрозумілі кордони її прав на творіння. Безперечно, більшість дітей цікавить відповідь на питання: як зробити так, щоб їхні творіння ніхто не вкрав? І саме завдяки цьому питанню доцільно розкрити секрети постулату авторського права «Не вкради у іншого». Завдяки тому, що дитина відчуває себе автором творінь; ознайомлюється з правами, які їй належать; розуміє, що вона може вимагати від інших людей дотримання її авторських прав, — їй стає зрозумілою й зворотна ситуація, коли від дитини ви-

ПОГЛЯД НАУКОВЦЯ

магається повага до прав усіх інших творців. Завдяки звичайній формулі права власності «це — моє, а це — твоє» та можливості розпоряджатися речами стає зрозумілим і зміст прав інтелектуальної власності на творіння та їх належність творцям. Таке вивчення основ інтелектуальної власності під час творчості дає можливість відчутти кордони в інтелектуальній власності, які не можна порушувати, адже якщо людина вимагає поваги до прав на власні творіння, то відповідно вона повинна поважати й права інших осіб на створені ними творіння. При цьому важливо дійти до логічного висновку: якщо ти не поважаєш права на чужу творчість, то навряд чи хтось буде поважати права на твою творчість. А порушення прав інших та неправомірні запозичення — це прояв недовіри до власних творчих можливостей та декларація власної творчої неспроможності. І саме віра у власні таланти та творчі можливості буде запорукою дотримання прав інших.

При цьому увагу дітей необхідно звернути й на те, що будь-які товари, вироблені з порушенням прав інтелектуальної власності, можуть завдати шкоди здоров'ю людини, яка ним користується, і що подробиці можуть завдати дуже значної шкоди їх користувачам. Саме тому слід відмовитися не тільки від привласнення творінь, а й від придбання та використання товарів, які вироблені з порушенням прав інтелектуальної власності.

3. Розуміння значення творчості у власному житті, суспільстві, державі та світі, зокрема можливостей творчості привернути увагу до суспільно значущих питань, транслювати у світ власні емоції та відчуття, виступати інструментом для підтримки почуттів іншої людини тощо.

Емоції та почуття кожної людини у будь-який період часу різняться аналогічно тому, як різняться й засоби та форми вираження почуттів у творіннях. Зазвичай у творчості немає критеріїв

оцінки і вподобання у кожного різні, проте важливі та цінні всі творіння для сфери інтелектуальної власності. Розуміння важливості творчості для людей, суспільства та держави дасть змогу дитині з повагою ставитися до творчості незнайомих їй осіб, розуміючи, що за будь-яким творінням криється історія ідей, мрій або почуттів творця, а також доволі тривалий процес пошуку творчих рішень та іноді доволі копітка і тривала праця з утілення творчої ідеї у творіння.

На цьому етапі ознайомлення дитини зі значенням творчості важливо пояснити їй, що творіння не можуть суперечити нормам суспільної моралі, містити інформацію про таємниці особистого життя інших людей або будь-яким чином завдавати шкоди честі, гідності та діловій репутації будь-яких осіб. Це правило дає змогу дитині усвідомити, що творчість не є безмежною за своїм змістом, однак повинна бути в кордонах дозволеного, інакше вільний обіг творінь може бути заборонений у зв'язку з порушенням прав третіх осіб на підставі рішення суду або уповноваженого на такі дії органу державної влади.

4. Складання уявлення про розуміння правил комерціалізації інтелектуальної власності.

Завдяки вирішенню цього завдання просвітництва дитина отримує відповідь на запитання: як заробити гроші та світову славу? У процесі створення творінь відразу важливо продемонструвати дітям можливість отримання грошової винагороди завдяки можливості продажу оригіналу творіння або надання дозволу на його використання. Це можливо завдяки залученню дітей до інших творчих проєктів, демонстрації їм прикладів комерціалізації прав на творіння іншими дітьми. У 2022 році в Україні кількість таких проєктів, на жаль, збільшилася внаслідок війни та активного креативного дитячого тилу, створення NFT, продажу картин заради можливості додати ЗСУ.

5. Усвідомлення особливого статусу творця як особи, якій належать

права та яка несе відповідальність за зміст та форму створюваного нею творіння.

Саме під час творчого процесу і вирішення вищезазначених завдань у дитини формується особливе уявлення про можливості, які вона отримує як творець, зокрема це стосується здійснення виключно нею особистих немайнових та майнових прав.

Безумовно, за один просвітницький захід досягнути зазначених цілей відразу неможливо, тому програма просвітництва або інтегрованих уроків у межах шкільної програми повинна бути логічною, послідовною, систематичною та виваженою. Окрім індивідуального спрямування, завдання просвітництва мають і досягнення певних показників та вирішення викликів на рівні держави та суспільства.

Отже, можна визначити завдання просвітницької діяльності, соціальний ефект від вирішення яких буде вимірюватися вже не всесвітом окремої особистості, а масштабами нашої держави. На успішне вирішення цих завдань можемо сподіватися лише в разі, якщо будуть вирішені завдання щодо окремих особистостей — учасників просвітницьких заходів.

Серед завдань просвітництва, успішне виконання яких матиме соціальний ефект для держави та суспільства, слід виділити такі:

1. Виховати нове покоління (і відповідно, кожне наступне за ним) у дусі поваги до прав творців, з високим рівнем обізнаності та правової культури у сфері інтелектуальної власності.

Досягнення такої мети створить передумови для формування українського суспільства, запобігання численним

правопорушенням у сфері інтелектуальної власності, свідомої відмови від виробництва та купівлі товарів, вироблених з порушенням прав інтелектуальної власності, що позитивно вплине на рейтинг країни у світовому суспільстві та на відносини у суспільстві. Це також дасть змогу запобігти внесенню країни до Списку 301¹⁴ та звітувати про успішне виконання міжнародних зобов'язань у сфері дотримання прав інтелектуальної діяльності.

2. Створити передумови для розвитку креативності, збільшення потужності творчого потенціалу та інноваційного розвитку екосистеми.

Окрім просвітництва як інструменту для підвищення рівня зацікавленості творчістю, також повинні бути створені соціально-економічні умови, що сприятимуть розвитку в країні творчого потенціалу, система заохочень та підтримки науково-дослідницької роботи, працівників творчих професій. Вирішення такого завдання дасть змогу збільшити кількість об'єктів інтелектуальної власності, що створюються творцями, підвищувати місце серед позицій Глобального рейтингу креативності¹⁵, щорічного Глобального інноваційного рейтингу¹⁶, а отже, посилити рейтинг країни на міжнародній арені та розвинути економічні потужності завдяки можливому збільшенню попиту на використання прав інтелектуальної власності, а також попиту на товари та послуги, що містять такі об'єкти інтелектуальної власності.

3. Сформувати потужну спільноту фахівців у сфері інтелектуальної власності, рівень компетенції та кваліфікація яких відповідає сучасним тенденціям цифровізації та діджиталізації багатьох сфер суспільного життя.

¹⁴ Special 301 Report on Intellectual Property Rights. United States Trade Representative. URL: <https://ustr.gov/issue-areas/intellectual-property/special-301>.

¹⁵ Global Creativity Index. Wikipedia. URL: https://en.wikipedia.org/wiki/Global_Creativity_Index.

¹⁶ Global Innovation Index 2022 What is the future of innovation-driven growth? World Intellectual Property Organization URL: <https://www.wipo.int/edocs/pubdocs/en/wipo-pub-2000-2022-en-main-report-global-innovation-index-2022-15th-edition.pdf>

ПОГЛЯД НАУКОВЦЯ

Завдяки саме просвітництву, прищепленню цінностей інтелектуальної власності та викладання її з урахуванням сучасних цифрових тенденцій розвитку світової спільноти можна підготувати плеяду фахівців професій майбутнього. Слід визнати, що поява творчих професій майбутнього неминуча та обумовлена діджиталізацією креативних продуктів і послуг; використанням технологій штучного інтелекту; розвитком робототехніки; застосуванням та комбінацією нових онлайн форматів життєдіяльності людини. Саме тому розширення орієнтації навчання школярів з урахуванням сучасних тенденцій цифровізації та онлайн форматів дасть змогу школярам оволодіти компетенціями, навичками та знаннями, завдяки яким вони не залишаться безпорадними у світі швидких змін технологій.

4. Сприяти розвитку та впровадженню нових і сучасних технологій у технологічні та виробничі процеси, що допомагатиме розвитку економіки України.

Саме завдяки підготовці нового покоління фахівців у дусі цифровізації, з достатніми вміннями та навичками для опанування ключових технологій четвертої індустріальної революції, що формуватимуть майбутнє світове соціально-економічне середовище (за оцінкою Всесвітнього економічного форуму)¹⁷, завдяки молодому поколінню креаторів Україна має шанси поступово позитивно розвинути власну економіку та економічні відносини з іншими державами.

5. Сформувати власний, пізнаваний бренд «Україна».

І останнім серед перерахованих завдань, здійснення якого можливе за умови системної, грамотної та продуманої політики просвітництва у сфері інте-

лектуальної власності — формування бренду України як країни з високим рівнем культури та поваги до інтелектуальної власності, досвідченими фахівцями та продуктивними творцями. Питання формування власного бренду «Україна», яке вже висвітлювалося у науково-популярних публікаціях¹⁸, та включення України у FutureBrand Country Brand Index¹⁹ набуває особливого значення в умовах війни, боротьби нашої країни за свою незалежність, цінності, самобутність та майбутнє.

Саме зараз в Україні з'явилися шанси створити потужне ком'юніті, об'єднане спільними цінностями, метою та цілями. І насправді, як би не виглядали фантастично завдання просвітництва в масштабах України та позитивний соціальний ефект від їх вирішення, слід визначити, що країна починається з кожного з нас. І саме в наших силах завдяки «мистецтву маленьких кроків» бути акселератором змін у своїй країні. Продумана, системна та грамотна політика просвітництва у сфері інтелектуальної власності, що відбуватиметься в масштабах усієї України серед дітей шкільного віку, дасть змогу проявити той самий код ДНК креативної нації, який завжди був властивий українцям. Завдяки просвітницьким кампаніям є шанс виховати нове покоління українців у дусі поваги до інтелектуальної власності, з вірою у власні творчі можливості. Однак навіть розповсюдження матеріалів навчально-популярного характеру, масштабність просвітницьких кампаній, систематичність заходів та системність розкриття матеріалів можуть виявитися марними без належної підтримки середовища, у якому мешкає дитина, зокрема родина та школа. У справі просвітництва позитивний соці-

¹⁷ The Readiness for the Future of Production Report 2018. World Economic Forum. URL: https://www3.weforum.org/docs/FOP_Readiness_Report_2018.pdf; Бошицький Ю. Л. Поглиблення правової культури громадян як засіб оптимізації охорони інтелектуальної власності в Україні. Часопис Київського університету права. 2020. № 2. С. 300–305 С. 301.

¹⁸ Цьвок Д. Чи існує бренд «Україна» і який він? Українська правда. URL: <https://www.pravda.com.ua/rus/columns/2021/04/25/7291357/>

¹⁹ FutureBrand Country Brand Index. FutureBrand URL: <https://www.futurebrand.com/futurebrand-country-index>.

альний ефект може настати тільки через кілька десятків років, і тільки за умови, що старше покоління буде демонструвати молодому поколінню гідні приклади поваги до інтелектуальної власності, що заслуговують на наслідування.

Отже, виховання молодого покоління, створення належних соціально-економічних умов для навчання, розвитку та його реалізації є необхідними складовими формування бренда «Україна» на світовій арені. І звичайно, отримання іміджу інноваційної, культурної та креативної держави — це справа не кількох

років і для досягнення зазначеної мети доцільно акумулювати та застосовувати найкращий досвід міжнародних, державних та приватних ініціатив у політиці просвітництва, з урахуванням відповідних форм його здійснення та просвітницьких інструментів, що й буде предметом наступного наукового дослідження. ●

Список використаних джерел / List of references

1. Програма співробітництва між Міністерством економічного розвитку і торгівлі України та Всесвітньою організацією інтелектуальної власності на 2018–2019 від 06.10.2017 р.
URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/999_001-17#Text.
2. Меморандум про взаєморозуміння між Міністерством розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України та Всесвітньою організацією інтелектуальної власності щодо створення Національного навчального центру інтелектуальної власності в Україні від 03.10.2019 р.
URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/999_001-19.
3. Меморандум про взаєморозуміння між Міністерством економіки України та ВОІВ щодо співробітництва у сфері інтелектуальної власності від 05.10.2021 р. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/999_001-21.
4. Проект Закону про внесення змін до Закону України «Про культуру (щодо просвітництва)» : проект Закону України № 2857 від 15.05.2015 р.
URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=45261.
5. Висновок Головного науково-експертного управління від 02.02.2016 р. щодо проекту Закону про внесення змін до Закону України «Про культуру (щодо просвітництва)» № 2857 від 15.05.2015 р.
URL : http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_2?pf3516=2857&skl=9.
6. Про основні компетенції для навчання протягом усього життя : Рекомендація 2006/962/ЄС Європейського парламенту та Ради (ЄС) від 18.12.2006 р.
URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_975#Text.
7. Про деякі питання державних стандартів повної загальної середньої освіти : постанова Кабінету Міністрів України від 30.09.2020 р. № 898.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/898-2020-%D0%BF#Text>.
8. Про повну загальну середню освіту : Закон України від 16.01.2020 № 463-IX.
URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#Text>.
9. Перетворення нашого світу: Порядок денний у сфері сталого розвитку до 2030 року : Резолюція, прийнята Генеральною Асамблеєю 25 вересня 2015 р. United Nations Development Programme. URL : <https://www.undp.org/uk/ukraine/publications/перетворення-нашого-світу-порядок-денний-у-сфері-сталого-розвитку-до-2030-року>.
10. Самаєва Ю. Без реформування сфери інтелектуальної власності марно сподіватися на активний розвиток інновацій і технологій «ZN.UA» Випуск № 11, 23 березня–29 березня 2019 р. URL: <https://zn.ua/ukr/macrolevel/ron->

ПОГЛЯД НАУКОВЦЯ

- marchant-intelektualna-vasnist-ce-ne-pro-zakoni-ce-pro-rozvitok-ekonomiki-306349_.html.*
11. Орлюк О. До розуміння інтелектуальної власності слід підходити уже на рівні шкільної освіти, якщо не раніше...
URL: <https://alumni.law.knu.ua/interviu/145-olena-orlyuk-do-rozuminnia-intelektualnoi-vasnosti-slid-pidkhodyty-uzhe-na-rivni-shkilnoi-osvity-iakshcho-ne-ranisce>
  12. Орлюк О. П. Захист прав інтелектуальної власності в контексті європейської інтеграції. Вісник Національної академії правових наук України. № 3 (86). 2016 С. 68. С. 58–74.
  13. Якуша В. Голова ІР комітету НААУ Микола Потоцький «Варто пам'ятати про цілі, яких ми прагнемо досягти, створюючи спеціалізований ІР суд. Закон і бізнес. В.,–12 (1518) 20.03–26.03.2021 С. 8 (С. 1–10) Закон і бізнес.
URL: <https://zib.com.ua/ua/147073.html>.
  14. Лундіна А. Керуючий партнер IPStyle Марія Ортинська «Поява ІР-суду зможе підняти рівень обізнаності та зацікавленості населення інтелектуальною власністю» Закон і бізнес. В.,–43 (1393) 27.10–02.11.2018 С. 7 (1–11) Закон і бізнес. URL: https://zib.com.ua/ua/135035-keruyuchiy_partner_patentno-yuridichnoi_kompanii_ipstyle_mar.html.
  15. Стратегія розвитку сфери інноваційної діяльності на період до 2030 року : розпорядження Кабінету Міністрів України від 10.07.2019 р. № 526-р Верховна Рада України. Законодавство України.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/526-2019-%D1%80#Text>.
  16. Інноваційна Україна 2020 : національна доповідь / за заг. ред. В. М. Гейця та ін. ; НАН України. Київ, 2015. 336 с.
  17. Special 301 Report on Intellectual Property Rights. United States Trade Representative. URL: <https://ustr.gov/issue-areas/intellectual-property/special-301>.
  18. Global Creativity Index. Wikipedia. URL: https://en.wikipedia.org/wiki/Global_Creativity_Index.
  19. Global Innovation Index 2022 What is the future of innovation-driven growth? World Intellectual Property Organization URL: <https://www.wipo.int/edocs/pubdocs/en/wipo-pub-2000-2022-en-main-report-global-innovation-index-2022-15th-edition.pdf>.
  20. The Readiness for the Future of Production Report 2018. World Economic Forum. URL: https://www3.weforum.org/docs/FOP_Readiness_Report_2018.pdf.
  21. Бошицький Ю. Л. Поглиблення правової культури громадян як засіб оптимізації охорони інтелектуальної власності в Україні. Часопис Київського університету права. 2020. № 2. С. 300–305.
  22. Црвок Д. Чи існує бренд «Україна» і який він? Українська правда.
URL: <https://www.prawda.com.ua/rus/columns/2021/04/25/7291357/>.
  23. FutureBrand Country Brand Index. FutureBrand.
URL: <https://www.futurebrand.com/futurebrand-country-index>.
1. Prohrama spivrobotnytstva mizh Ministerstvom ekonomichnoho rozvytku i torhivli Ukrainy ta Vsesvitnoiu orhanizatsiieiu intelektualnoi vlasnosti na 2018–2019 vid 06.10.2017 r.
URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/999_001-17#Text.
  2. Memorandum pro vzaiemorozuminnia mizh Ministerstvom rozvytku ekonomiky, torhivli ta silskoho gospodarstva Ukrainy ta Vsesvitnoiu orhanizatsiieiu intelektualnoi vlasnosti shchodo stvorennia Natsionalnoho navchalnoho tsentru intelektualnoi vlasnosti v Ukraini vid 03.10.2019 r.
URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/999_001-19.
  3. Memorandum pro vzaiemorozuminnia mizh Ministerstvom ekonomiky Ukrainy ta VOIV shchodo spivrobotnytstva u sferi intelektualnoi vlasnosti vid 05.10.2021 r. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/999_001-21.

4. *Proiekt Zakonu pro vnesennia zmin do Zakonu Ukrainy «Pro kulturu (shchodo prosvitnytstva)»* : proiekt Zakonu Ukrainy № 2857 vid 15.05.2015 r.
URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=45261.
5. *Vysnovok Holovnoho naukovno-ekspertnoho upravlinnia vid 02.02.2016 r. shchodo proektu Zakonu pro vnesennia zmin do Zakonu Ukrainy «Pro kulturu (shchodo prosvitnytstva)» № 2857 vid 15.05.2015 r.*
URL : http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_2?pf3516=2857&skl=9.
6. *Pro osnovni kompetentsii dlia navchannia protiahom usoho zhyttia : Rekomendatsiia 2006/962/IeS Yevropeiskoho parlamentu ta Rady (IeS) vid 18.12.2006 r.*
URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_975#Text.
7. *Pro deiaki pytannia derzhavnykh standartiv povnoi zahalnoi serednoi osvity : postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 30.09.2020 r. № 898.*
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/898-2020-%D0%BF#Text>.
8. *Pro povnu zahalnu seredniu osvitu : Zakon Ukrainy vid 16.01.2020 № 463-IX.* URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#Text>.
9. *Peretvorennia nashoho svitu: Poriadok denniy u sferi staloho rozvytku do 2030 roku : Rezoliutsiia, pryiniata Heneralnoiu Asambleieiu 25 veresnia 2015 r. United Nations Development Programme.* URL : <https://www.undp.org/uk/ukraine/publications/peretvorennia-nashoho-svitu-poriadok-denniy-u-sferi-staloho-rozvytku-do-2030-roku>.
10. *Samaieva Yu. Bez reformuvannia sfery intelektualnoi vlasnosti marno spodivatysia na aktyvnyi rozvytok innovatsii i tekhnolohii «ZN.UA» Vypusk № 11, 23 bereznia–29 bereznia 2019 r.* URL: <https://zn.ua/ukr/macrolevel/ron-marchant-intelektualna-vlasnist-ce-ne-pro-zakoni-ce-pro-rozvitok-ekonomiki-306349.html>.
11. *Orliuk O. Do rozuminnia intelektualnoi vlasnosti slid pidkhodyty uzhe na rivni shkilnoi osvity, yakshcho ne ranishe...*
URL: <https://alumni.law.knu.ua/interviu/145-olena-orlyuk-do-rozuminnia-intelektualnoi-vlasnosti-slid-pidkhodyty-uzhe-na-rivni-shkilnoi-osvity-iakshcho-ne-ranishe>
12. *Orliuk O. P. Zakhyst prav intelektualnoi vlasnosti v konteksti yevropeiskoi intehtratsii. Visnyk Natsionalnoi akademii pravovykh nauk Ukrainy. № 3 (86). 2016 S. 68. S. 58–74.*
13. *Iakusha V. Holova IP komitetu NAAU Mykola Pototskyi «Varto pamiataty pro tsili, yakyykh my prahnemo dosiahty, stvoriiiuchy spetsializovanyi IP sud. Zakon i biznes. V.,–12 (1518) 20.03–26.03.2021 S. 8 (S. 1–10) Zakon i biznes.*
URL : <https://zib.com.ua/ua/147073.html>.
14. *Lyndina A. Keruiuchy partner IPStyle Mariia Ortynska «Poiava IR-sudu zmozhe pidniaty riven obiznanosti ta zatsikavlenosti naseleennia intelektualnoiu vlasnistiu» Zakon i biznes. V.,–43 (1393) 27.10–02.11.2018 S. 7 (1–11) Zakon i biznes.* URL: <https://zib.com.ua/ua/135035-keruyuchiy-partner-patentno-yuridich-noi-kompanii-ipstyle-mar.html>.
15. *Stratehiia rozvytku sfery innovatsiinoi diialnosti na period do 2030 roku : rozporiadzhennia Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 10.07.2019 r. № 526-r Verkhovna Rada Ukrainy. Zakonodavstvo Ukrainy.*
URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/526-2019-%D1%80#Text>.
16. *Innovatsiina Ukraina 2020 : natsionalna dopovid / za zah. red. V. M. Heitsia ta in. ; NAN Ukrainy. Kyiv, 2015. 336 s.*
17. *Special 301 Report on Intellectual Property Rights. United States Trade Representative.* URL : <https://ustr.gov/issue-areas/intellectual-property/special-301>.
18. *Global Creativity Index. Wikipedia.* URL : https://en.wikipedia.org/wiki/Global_Creativity_Index.
19. *Global Innovation Index 2022 What is the future of innovation-driven growth? World Intellectual Property Organization* URL : <https://www.wipo.int/edocs/pubdocs/en/wipo-pub-2000-2022-en-main-report-global-innovation-index-2022-15th-edition.pdf>.

20. *The Readiness for the Future of Production Report 2018. World Economic Forum.*
URL: https://www3.weforum.org/docs/FOP_Readiness_Report_2018.pdf.
21. Boshytskyi Yu. L. *Pohlyblennia pravovoi kultury hromadian yak zasib optymizatsii okhorony intelektualnoi vlasnosti v Ukraini. Chasopys Kyivskoho universytetu prava.* 2020. № 2. S. 300–305.
22. Tsvok D. *Chy isnuie brend «Ukraina» i yakyi vin? Ukrainaska pravda.*
URL: <https://www.pravda.com.ua/rus/columns/2021/04/25/7291357/>.
23. *FutureBrand Country Brand Index. FutureBrand.*
URL: <https://www.futurebrand.com/futurebrand-country-index>.

Надійшла до редакції 27.09.2022 року

Kulinich O. Implementation of the mission of enlightenment children in the sphere of intellectual property: the step towards activating the creative nation`s DNA code. The article is devoted to the issues of defining the mission of enlightenment in the sphere of intellectual property. The importance of studying intellectual property from childhood is argued. It is proved the advisability to create an integrated course or lessons in the school curriculum in order to highlight basic knowledge of intellectual property to children.

The mission of educating children is revealed and educational tasks are determined, the implementation of which is important for every child, society, state and achieving a positive effect of activating the DNA code of the creative nation in Ukraine.

Among the tasks of enlightenment activity, those have been defined, the implementation of which are aimed at the coming of a positive effect for a particular person, namely: the development of creativity in an individual; to cultivate respect rights of creators, intellectual property; the understanding importance and strength of creativity in human life, for society and country; the acquisition of knowledge about the mechanism of commercialization in the sphere of intellectual property; the awareness of the special status of a creator as a person to whom the special rights belong and on whom responsibility is assigned for the content of the creation created by him.

Among the tasks of enlightenment, which have a positive social effect for a state and society, the following have been defined: the training of a new generation in the spirit of respect the rights of creators, with a high level of literacy and legal culture in the sphere of intellectual property; the creating prerequisites for the innovative development of ecosystem and creativity; the formation of a powerful community of specialists in the sphere of intellectual property with the appropriate level of competence and qualification, taking into account modern digital trends in the development of society; the promoting the development and implementation of modern technologies for the development of the Ukrainian economy; the formation of own, recognizable brand Ukraine with a significant intellectual component.

It has been concluded that the achievement of the relevant tasks requires the development and systematization of effective tools and forms of enlightenment activities, also it has been defined the directions for subsequent research on this topic.

Keywords: intellectual property, creativity, enlightenment, creator`s rights, commercialization, social effect, brand of a state.